

Sturm und Drang
Goethe – Schiller
Výmarský klasicismus
Faust

Německé divadlo konce 18. století

- Intenzivní stavba stálých divadelních budov (i Burgtheater)
- Koncem století na 40 stálých scén
- Vlastní činoherní divadlo mezi šlechtou přichází do módy
- Posun scény a kostýmů k realismu a historické věrnosti
- Posun představení dále do večera

August Friedrich von Kotzebue

- Nejpopulárnější a nejhranější německý autor – možná i světový
- Hojné anglické adaptace jeho her – velký vliv na angloamerické melodrama 19. století
- První velký úspěch – *Misanthropie a lítost* (1789)
- Kotzebuovská „formule“

- Zručně budované napětí, jímavé situace
- Komická odlehčení
- Romantická láska
- Sentimentální konec
- Mravní poučení
- Vztah k *Bouři a vzdoru*
 - Odmítá jejich umělecký i společenský radikalismus
 - Přijímá odmítnutí racionalismu a příklon k Rousseauovi (demokratizace sentimentu)

August Friedrich von Kotzebue 2

- Píše měšťanská dramata, historické hry i frašky
- Umí přizpůsobit nové tendence obecnému vkusu
- Více než 200 her
- Vliv na Tyla
- Útěk do Ruska, poté návrat, 1819 zavražděn

Shakespeare

- Velká inspirace pro dramatiky *Sturm und Drangu*
- Obdivují jeho „nepravidelnost“ a multižánrovost
- Běžné publikum má však s Shakespearem problém
- I u Schrödera a Goetha drastické úpravy

Sturm und Drang 1

- Bouře a vzdor – název hry F. M. Klingera
- Skupina mladých dramatiků – hlavní vlna v letech 1767 – 1776
- Vzpouora proti racionalismu, odmítnutí Lessingovy syntézy sentimentu a osvícenských hodnot

Sturm und Drang 2

- Goethe – *Götz z Berlichingenu*
- Svobodný šlechtic, nezávislý ve svém jednání
- Ideál *Sturm und Drangu* – jedinec osvobozující se svými činy
- Chybí společný politický a estetický program
- Řadu jejich her potlačila cenzura

Jacob Reinhold Lenz

- Dnes nejživější *Sturm und Drang* dramatik
- Černá komedie *Domáci učitel* neboli *Vychovatel*
- Vychovatel v panské rodině svede majorovu dceru – ze stravu se raději vykastruje
- Lessing dorovnával měšťany na úroveň šlechty, Lenz snižuje na stejnou úroveň

Friedrich Schiller 1

(1759 – 1805)

- Mládí ve vojenské akademii – musí z ní utéct, aby mohl uvést svou první hru
- Posléze dvorní dramatik v Mannheimu
- *Fiesco a jeho janovské spiknutí*
- *Don Carlos*
- 1787 – 1798 se věnuje historii a estetice, nepíše hry

Friedrich Schiller 2

- Profesor na univerzitě v Jeně
- Práce o třicetileté válce
- Po „pauze“ píše už jen historické hry ve verších
- *Valdštejnská trilogie, Vilém Tell, Panna Orleánská*
- Odmítá v nich jak emotivní „zběsilost“ Sturm und Drangu, tak germánský nacionalismus

Loupežníci

- *Sturm und Drang* po *Sturm und Drangu*
- Schiller je začal psát v 18 letech
- Svár dvou bratrů
- Touha po absolutní svobodě nejenže naráží na společenská omezení, ale i vede ke zločinu

Úklady a láska

- Navázání na tradice měšťanské truchlohry, ale i přehodnocení
- Šlechta má všechna práva, měšťanstvo žádná
- Lady Milfordová uzná právo Luisy Millerové
- Měšťanský otec brání dceři ve štěstí

Marie Stuartovna

- Klasické drama z anglické historie
- Svár dvou královen – pragmatické a emotivní
- Marie Stuartovna dokáže nelpět na pozemském životě, upnout se k vyšším ctnostem
- Schillerova ambice „estetické výchovy“ publika

Johann Wolfgang Goethe (1749 - 1832)

- Možná největší postava německé literatury vůbec
- Všestranný tvůrce – vědec, teoretik, básník, prozaik, dramatik
- Inspirace německou lidovou i orientální poezií
- Prózy o Vilému Meistrovi, *Spříznění volbou*

Johann Wolfgang Goethe 2

- *Teorie barev*
- Paměti *Báseň a pravda*
- Bilanční *Hovory s Eckermannem*
- Od 1775 sídlí na pozvání tamního vévody ve Výmaru, aby pozvedl kulturní úroveň místa

Utrpení mladého Werthera (1774)

- Kultovní dílo *Sturm und Drangu*, předzvěst romantismu
- Sebevražda mladého muže z milostného i společenského ztroskotání
- „Wertherovská horečka“, diskuse o právu na sebevraždu
- Goethe se později distancuje a přepracovává

Cesta do Itálie

- Podnikne Goethe v letech 1786 – 1788
- *Italská cesta*
- Odkon od *Sturm und Drangu*, příklon k vzoru řecké tragédie
- *Torquato Tasso*
- *Ifigenie na Tauridě*

Goethe - Schiller

- Vzájemně inspirativní spolupráce
- Výmarský klasicismus
- Schiller píše v letech 1798 – 1805 svá vrcholná díla, uvádí je ve Výmaru ve vlastní režii, režíruje i Goethovy hry
- Goethe pracuje na Faustovi
- Ideální lidé v historických kulisách

Goethe divadelní ředitel

- Od 1791 ředitel výmarského divadla
- Promyšlená dramaturgie (byť kompromisy), soustředí se na výklad postav, důraz na precizní zkoušení, neprosazuje vlastní hry
- Dbá na kvalitní přednes (1803 – *Pravidla pro herce*)
- K hercům náročný, ale zároveň jim získává společenský respekt
- Snaha o výchovu publika, neváhá jej napomínat

Urfaust

- Faustovské téma – jedno z archetypálních
- Středověké legendy, Marlowe, lidové čtení
- Napsán 1774, ztracen, objeven až 1887
- Zápletka s Markétkou – Goethovo novum v tématu
- Vliv *Sturm und Drangu*, titánství, prométheovství

Faust I (1808)

- 1790 – Faust – Fragment – přepracovaný Urfaust – neúplný
- Velký vliv Schillera
- Kompaktní filozofická koncepce - prology
- Sceluje starší i nové části

Faust II

- Nutno chápat samostatně, ne jako pokračování
- Odmítnut mnoha příznivci prvního dílu, doceněn až ve 20. století
- Putování světem, Faust spíše pozorovatelem
- Slepý Faust umírá, lemuři kopou hrob
- Věčně ženské

Struktura Fausta

- Vznikal takřka 60 let – přirozenost přírody
- Otevřená forma – sled scén různého žánru i stylu, rozdílné veršové formy, občas i próza
- Obzvláště markantní u II. Dílu
- Vliv gnose

Faust - prology

- *Věnování*
- *Předehra na divadle* (inspirováno *Šakuntalou*)
- *Prolog v nebi* (dopsán až kolem 1800, ale úhelný svorník díla)

Faust ve studovně

Faust a Duch země

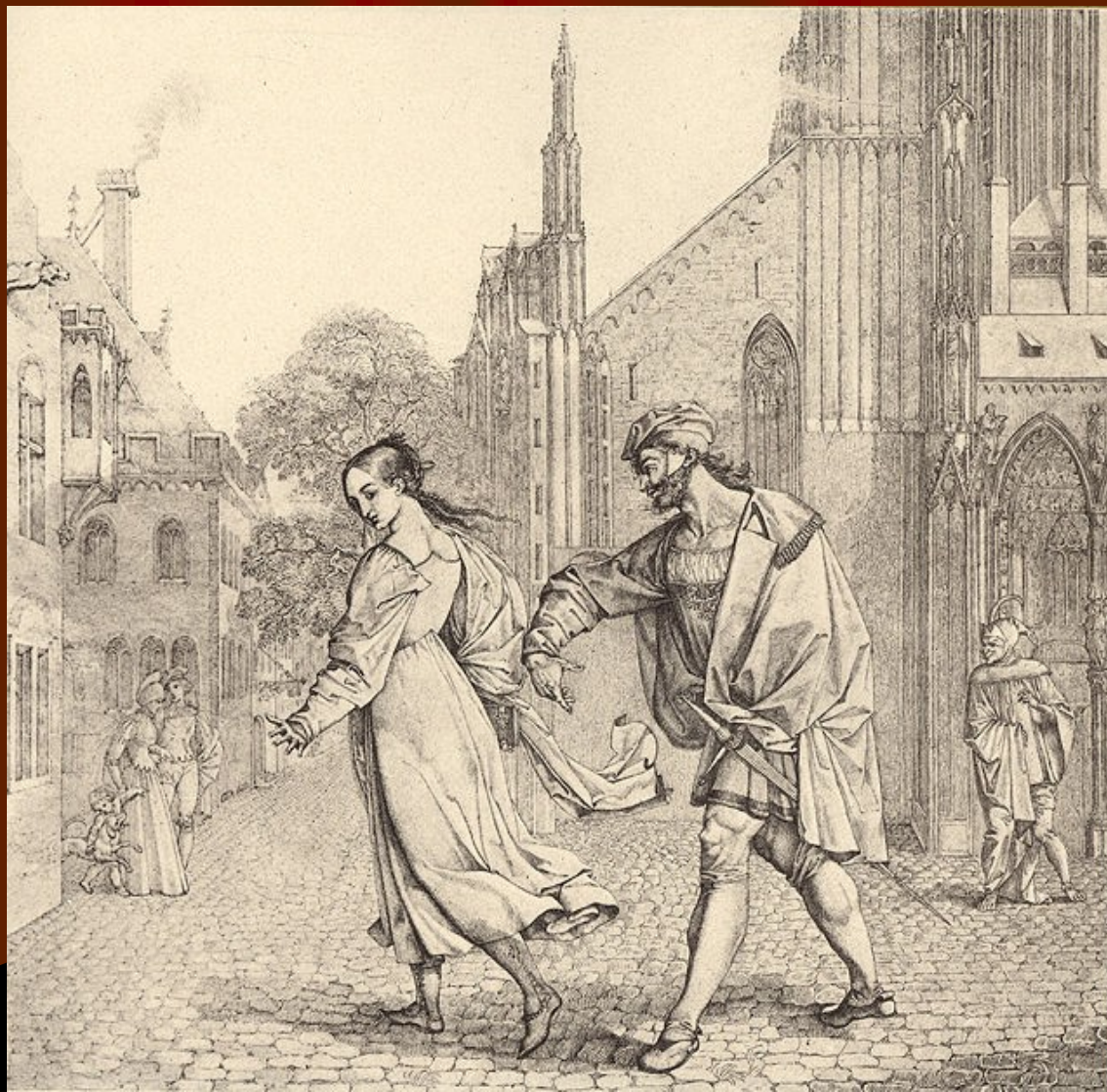
(Smlouva) s ďáblem

Auerbachův sklep

Markétka jde do kostela

Markétka a Marta

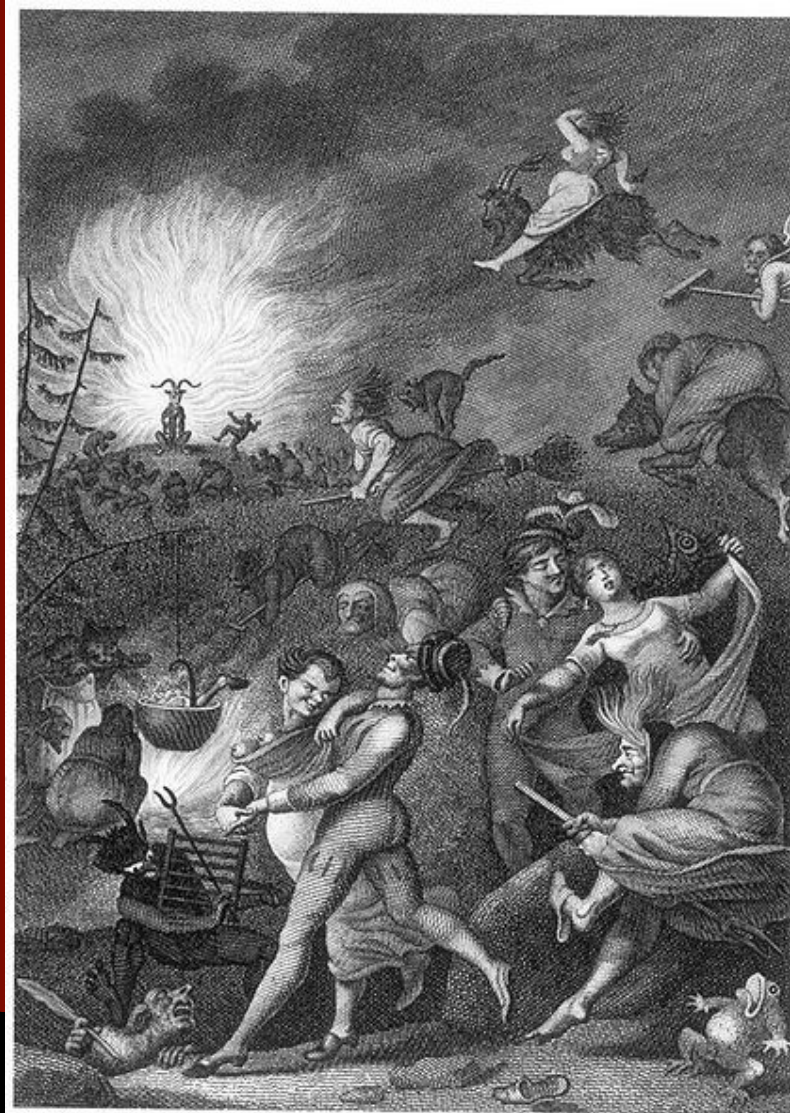
Faust a Markétka v zahradě

Markétka lituje hříchů

Valpuržina noc

Zatracena? – Zachráněna!

